

Güzelleri güzel yapan çirkinlerin çirkinliğidir!

İ'lem eyyühe'l-aziz! Tabiatları latîf, ince ve latîf sanatlara meftun bazı insanlar, bilhassa has bahçelerinde pek güzel hendesevari bir şekilde şekilleri, arkları, havuzları, şadırvanları yaptırmakla bahçelerine pek muntazam bir manzara verirler. Ve o letafetin, o güzelliğin derecesini göstermek için bazı çirkin kaya, kaba, gayr-ı muntazam -mağara ve dağ heykelleri gibi- şeyleri de ilâve ediyorlar ki onların çirkinliğiyle, adem-i intizamıyla bahçenin güzelliği, letafeti fazlaca parlasın. Çünkü **إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِأَضْدَادِهَا** Lâkin müdakkik bir kimse o ezdadı cem'eden bahçenin manzarasına baktığı zaman anlar ki o çirkin kaba şeyler kasden yapılmıştır ki güzellik, intizam, letafet artsın. Zira güzelin güzelliğini arttıran, çirkinin çirkinliğidir. Demek bahçenin tam intizamını ikmal eden, o çirkinlerdir. Ve o çirkinlerin adem-i intizamı nisbetinde bahçenin intizamı artar.

Kezalik dünya bahçesinde nizam ve intizamın son sisteminde bulunan mahlukat ve masnuat arasında -hayvanlarda olsun, nebatatta olsun, cemadatta olsun- bazı çirkin, intizamdan hariç şeyler bulunur. Bunların çirkinliği, intizamsızlıkları, dünya bahçesinin güzelliğine, intizamına bir ziynet, bir süs olmak üzere Sâni'-i Hakîm tarafından kasden yapılmış olduğunu, pek yüksek, geniş, şairane bir hayal ile dünyanın o bahçe manzarasını nazar altına alabilen adam görebilir.

Maahâzâ o gibi şeyler kasdî olmasaydı şekillerinde hikmetli tehalüf olmazdı. Evet, tehalüfte kasd ve ihtiyar vardır. Her insanın bütün insanlara simaca muhalefeti buna delildir.